

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Temmuz-Ağustos-Eylül 2011 Sayısı Sayı: 1 / Cilt: 1 Spring July- August- September 2011 Volume:01 Issue:01 Jel Kodu: JEL M
www.iibdergisi.com

ÖĞRETİLEBİLİR ZİHİNSEL ENGELİ OLAN ÇOCUKLARIN RUHSAL VE SOSYAL UYUMUNDA SPORTİF REKREASYONUN ÖNEMİ¹

Hanife Banu ATAMAN YANCI

İstanbul Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, İstanbul

Özet: Bu çalışmada özel eğitim alan öğretilebilir zihinsel engelli çocukların ruhsal ve sosyal uyumunda sportif rekreasyon faaliyetlerinin etkili olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma grubunu, özel eğitim alan ve 10-16 yaş aralığında olan 40 öğretilebilir zihinsel engeli olan çocuk oluşturmaktadır. Çocuklar yansız atama yaklaşımıyla, yirmi kişilik iki gruba (deney ve kontrol) ayrılmıştır. Uygulama grubuna haftada 2 gün, birer saat, toplam 12 hafta sportif rekreasyon programı uygulanmıştır. Araştırma öntest-sontest kontrol gruplu deneme modelinde oluşturulmuştur. Grupların sosyalleşme düzeylerini belirlemek amacıyla veri toplama aracı olarak "American Association on Mental Deficiency" Adaptive Behavior Scala (AAMD)" Uyumsal Davranış Skalası ve "Hacettepe Ruhsal Uyum Ölçeği" kullanılmıştır. Uygulama programının öncesinde ve sonrasında çocukların ailelerinin ve özel eğitim öğretmenlerinin değerlendirmeleriyle toplanan veriler karşılaştırılmıştır. Veriler SPSS 16.0 paket programı ile yapılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde T Testi, Kovaryans Analiz (ANCOVA) ve Korelasyon kullanılmıştır. Sonuç olarak deney grubunda yer alan ve düzenli sportif rekreasyon etkinliklerine katılan öğretilebilir zihinsel engeli olan çocukların ruhsal uyum ölçeği alt boyutlarından nevroitik ve davranış sorunlarında ön test ve son test arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p < 0.05$). Ayrıca bu farkın kontrol grubuna göre de azalan bir fark olduğu, diğer davranış sorunları boyutunda ise bir fark oluşmadığı belirlenmiştir ($p > 0.05$). Sosyalleşmelerinde ise pozitif bir gelişme olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Uyum, Ruhsal Uyum, Zihinsel Engel, Sportif Rekreasyon.

THE IMPORTANCE OF SPORTING RECREATIONAL IN THE PSYCHOLOGICAL AND SOCIAL ADAPTATION OF MENTALLY TEACHABLE CHILDREN

Abstract: The aim of this study is to determine impact of the recreation all sports on the social and psychological adaptation of the children who have mental disabilities and receive special education. The study group consist of forty children with mental disabilities who are between 10-16 and receive special education. The children are seperated in two groups for the implementation. We implemented sporting recreation programmes twice a week for one hour throught twelve weeks. The investigation was carried out with pretest and final test control methods. The American Association on Mental Deficiency" Adaptive Behavior Scala (AAMD)" and "Hacettepe

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Temmuz-Ağustos-Eylül 2011 Sayısı Sayı: 1 / Cilt: 1 Spring July- August- September2011 Volume:01 Issue:01 Jel Kodu: JEL M
www.iibdergisi.com

Emotional Adjustment Scala" are used as a resource in order to determine social level of children who participated in this investigation. The datas which were collected by the parents and special intructors of the children are compared with the begining of the implementation. Data is made with SPSS 16.0 packet programme. T Test, ANCOVA and Correlation methods are carried out in the determination of the data for evaluation. In conclusion, the experimental group that regularly participated in recreation all sports activities that mental disability of children with mental compatibility of scale, lower the size of neurotic behavior problems and pre-test and final test is found to be significant. In the mean time, this difference noticed as a difference compared to the control group is also decreasing, by the other behavior problems, however no any significant differences is noticed. It is concluded that there is a positive improvement for the integration of the social activities.

KeyWords: Social Adaption, Psychological Adaption, Mental Disabilities, Sports Recreation

¹*Bu çalışma yazarın Marmara Ünv.Sağlık Bilimler Enst.de 2011 tarihinde yapılan doktora tezinden yararlanılarak türetilmiş hazırlanmıştır.*

GİRİŞ

Zihinsel engelliliğin çok farklı tanımları yapılmasına rağmen en yaygın ve kabul edilen tanımı American Association on Mental Deficiency (AAMD) tarafından yapılan tanımdır. Bu tanıma göre mental retardasyon; gelişim sürecinde ortaya çıkan uyum, davranışlardaki yetersizlik ile birlikte, genel zekâ fonksiyonunda önemli derecede ortalamanın altında olma şeklinde tanımlanmaktadır (Patri, 1990).

Zihinsel engelli çocuklar eğitim gereksinimlerine göre de sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırmada psikolojik sınıflandırmada olduğu gibi yine zekâ bölümü puanları kullanılmaktadır.

Ancak aradaki fark ise ZB puanları esnek tutulmaktadır. Bu sınıflandırmada zihinsel engelliler 3 gruba ayrılır.

1. Eğitilebilir zihinsel engelliler ZB puanları 50-54 ile 70-75 arasındadır. Okul çağında akademik çalışmalarda gerilik gösterirler. Bağımsız olarak yaşamlarını sürdürebilirler.

2. Öğretilebilir zihinsel engelliler: ZB puanları 25-35 arasındadır.

Genellikle okul öncesi dönemlerde geriliklerinin farkına varılır. Gelişim özellikleri normallerden önemli derecede farklılık gösterir "öğretilebilir" teriminin başlıca iki anlamı vardır.

→ Temel ve motor performans testleri normal çocukların 4 veya daha fazla yıl gerisindedir. Zihinsel özürlü bireylerde özrün ağırlık derecesi arttıkça fiziksel ve akademik becerilerde eğitilmeleri zorlaşır.

→ Günlük yaşamın gerektirdiği sosyal uyum, iletişim ve öz bakım becerilerini öğrenebilirler. Öğretilebilir zihinsel engelliler yetişkinlik çağına ulaştıklarında sosyal uyum becerilerine ilişkin olarak ev, yatılı okul ya da korumalı işyerlerinde çalışarak üretime ve kendi geçimlerine katkıda bulunabilirler. Ancak yine de aile ve iş yaşamlarında çeşitli derecelerde başkalarının yardımına bağımlılık gösterirler.

3. Ağır ve çok ağır zihinsel engelliler ZB puanları 25 ve daha düşüktür. Gerilikleri doğuştan fark edilebilir. Bazı basit öz bakım becerilerini öğrenebilirler. Ancak yaşamları boyunca sürekli bakım ile yardıma gereksinim duyarlar (Koldaş, 2004), (Arnheim1973).

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Temmuz-Ağustos-Eylül 2011 Sayısı Sayı: 1 / Cilt: 1 Spring July- August- September2011 Volume:01 Issue:01 Jel Kodu: JEL M
www.iibdergisi.com

Sosyal gelişim, kişinin doğumundan yetişkin oluncaya kadar, başka insanlarla olan ilişkilerinin ve onlara karşı geliştirdiği ilgi, duygu, tutum ve davranışlar gibi toplumsal özelliklerin tümüdür. Başka bir anlatımla sosyalleşme, kişinin çevresinde geçerli olan norm ve değer yargılarına uygun bir davranış geliştirme sürecidir (Yetim A 2000).

Çocuk, sosyalleşme süreci içerisinde bulunduğu gurubun kurallarına ve değerlerine uymayı öğrenerek bu değerler istemini benimser. Bu süre boyunca çocuğun çevresindeki insanlarla ilişkileri ve çevre faktörleri çocuğun sosyal uyumu üzerinde etkili olur (Kraus 1971).

Gelişim evrelerinin getirdiği doğal zorluklara yakın çevrenin olumsuz etkileri katıldığında, çocukta bunlara tepki olarak çoğunlukla duygusal düzeyde bozukluklar görülebilir. Bu olumsuz tepkilere "uyum ve davranış bozuklukları" denir. Bu ana başlık altında parmak emme, tırnak yeme, altını ıslatmak gibi alışkanlık bozukluklarından, suçluluk olarak tanımladığımız anti-sosyal davranışa kadar uzanan uyum güçlükleri toplanabilir. Alışkanlık bozuklukları, çoğu fizyolojik düzeyde sayılabilecek uyum güçlüklerinin süregelmesi ve olumsuz birer alışkanlık halinde yerleşmesi şeklinde tanımlanabilir (Yavuzer 2007).

Öğretilebilir zihinsel engelliler yetişkinlik çağına ulaştıklarında, sosyal uyum becerilerine ilişkin olarak ev, yatılı okul ya da korumalı iş yerlerinde çalışarak üretime ve kendi geçimlerine katkıda bulunabilirler. Ancak yine de aile ve iş yaşamlarında, çeşitli derecelerde başkalarının yardımına

bağımlılık gösterirler. Bu yönüyle özel eğitim programları dışı bağımlılıklarını mümkün olduğunca en aza indirmek için planlanmaktadır (Ersoy 2000).

Serbest zaman psikolojik olarak kişilik karakteristik özelliklerini, kendine güveni, kendine saygıyı, kendini gerçekleştirme imkânını ve deneyin yaşayabilme fırsatını ve ayrıca katılımcının öğrenme becerisini geliştirir (Başal 1999). Serbest zamanda deneyim yaşayan katılımcılar keşfederler ve kendilerini gerçek dünyaya yönlendirirler. Serbest zamanda kişi sembolik dünyanın anlam ve değerlerini öğrenirken, belirlenmiş amaçları gerçekleştirir. Aynı zamanda birey olmanın yolunu keşfeder, dener ve öğrenir (Başal 1999).

Sporun, bireyin dinamik sosyal çevrelere katılımını sağlayan sosyal bir etkinlik olmasından dolayı, kişinin sosyalleşmesinde önemli bir role sahip olduğu bir gerçektir. Bu noktadan hareketle, engelli bireylere yönelik spor faaliyetleri ne kadar gelişirse, engellilerin önündeki duvarlar da birer birer yıkılarak, onların topluma katkıları ve toplumun da engellilere katkıları o ölçüde artacaktır diyebiliriz (Alpman 2001).

Zihinsel engelli çocuklar, zihin ve beden faaliyetleri açısından toplumun beklentileri seviyesinde performans gösteremedikleri için, yaşadıkları çevreye uyumda güçlük çekerler. Çeşitli şekillerde gösterdikleri uyum bozuklukları, üzerinde uğraştıkları sosyal ve akademik ödevlerde çeşitli başarısızlıklar yaşamalarına sebep olur. Gerçekte ise, zihinsel engellilerin sahip oldukları potansiyelin tamamını kullanabilmeleri için başarıyı tatmalarını yararlı

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Temmuz-Ağustos-Eylül 2011 Sayısı Sayı: 1 / Cilt: 1 Spring July- August- September 2011 Volume:01 Issue:01 Jel Kodu: JEL M
www.iibdergisi.com

olur. Dikkatlice planlanmış beden egzersizleri veya spor programları bu kimselerin başarıyı tatmalarına yardımcı olur. Aynı zamanda bu tür programların sahip olduğu birçok tabii özellik, zihinsel engelli çocukların çevreye olan uyumlarının sağlanmasında daha gerçekçi tedavi veya rehabilitasyon stratejileri olarak kullanılabilir (Kınalı 2003).

Zihinsel engeli olan bireyler genellikle sporda diğer alanlara göre daha başarılıdır. Sporun benlik saygısı, özgüven, sosyalleşme ve başarı duygusunun yaşanmasında önemli rolü vardır (Bruininks 1990).

Serbest zaman aktiviteleri zihinsel engelli çocukların yaşamda daha üretici olmalarına, yaşamdan daha zevk almalarına katkıda bulunacaktır. Özel eğitime ihtiyaç duyulan çocuklarda yapılacak olan aktiviteler için uzun vadeli hedefler ele alındığında; engelli bireylerde olumlu benlik kavramı, sosyal yeterlilik, motor becerilerde gelişim, fiziksel ve motor uygunluk, serbest zaman becerileri, gerilimi giderme, oyun becerileri ve yaratıcı ifadeleri geliştirmeyi amaçlamıştır (Morris 1989).

Zihinsel engelli çocukların, yaşlarına göre fiziksel olarak kısmen de olsa yetersiz kalmaları, onların toplumdan soyutlanmalarını sağlamakta ve dolayısıyla fiziksel aktivite olasılıkları sınırlanmaktadır. Bu düşüncelere dayanarak zihinsel engelli çocuğa bireysel potansiyelini geliştirmesi ve böylece kendini tanıtmayı ve anlamayı, anlamlı deneyimler kazanmasını sağlayacak eğitsel yardımlar yapılabilir. Amacımıza uygun biçimde düzenlenen sportif rekreasyon

programları çocuğun duygusal, toplumsal ve psikosomatik yönlerini etkiler. Sportif rekreasyon kavramı, spor, oyun, dans, alıştırmaya ve keşfedici hareketleri kapsar. Hareketler yolu ile elde edilen bu deneyimler kendi başlarına bir amaç değil, büyüme ve gelişmede sürekli ve etkili temel bir araç olarak düşünülmelidir. Zihinsel engelli çocuklarda büyüme ve gelişmeyi etkileyen önemli eğitsel yardımlardan biri de hareket deneyimlerinin kazandırıldığı rekreasyon faaliyetleridir.

AMAÇ

Dünyada her on çocuktan biri özel eğitime muhtaçtır. Ülkemizde, Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı ve Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı işbirliği ile "2002 Türkiye Özürlüler Araştırması" verilerine göre, engelli olan nüfusun toplam nüfus içindeki oranı %12.29'dur. Ortopedik, görme, işitme, dil ve konuşma ile zihinsel engeli olan çocukların oranı %2.58 iken (yaklaşık 1.8 milyon) süregelen hastalığı olanların oranı ise % 9.70'dir (Yaklaşık 6,6 milyon).

Zihinsel engellilik, kişinin akademik fonksiyonları yanı sıra, fiziksel ve sosyal becerilerinde, iletişim ve kendine bakım aktivitelerinde yetersizliklere neden olmaktadır (Alpman 2001).

Zira hafif derecede zihinsel engeli olan çocuklar normal yaşlıları ile aynı fiziksel aktivite düzeyine sahip olurlarken, ciddi derecede zihinsel engeli olanlar yaşlılarını dört veya daha fazla yaş geriden takip ettikleri görülmektedir (Doğan 2008). Yaşlılarına göre fiziksel olarak kısmen de

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Temmuz-Ağustos-Eylül 2011 Sayısı Sayı: 1 / Cilt: 1 Spring July- August- September 2011 Volume:01 Issue:01 Jel Kodu: JEL M
www.iibdergisi.com

olsa yetersiz kalmaları, onların toplumdaki soyutlanmalarını kolaylaştırmak ve dolayısıyla fiziksel aktivite olasılıkları sınırlanmaktadır.

Bu düşüncelere dayanarak zihinsel engelli çocuğa bireysel potansiyelini geliştirmesi ve böylece kendini tanıtmayı ve anlamayı, anlamlı deneyimler kazanmasını sağlayacak eğitsel yardımlar yapılabilir. Amacımıza uygun biçimde düzenlenen sportif rekreasyon programları çocuğun duygusal, toplumsal ve psikosomatik yönlerini etkiler. Sportif rekreasyon kavramı, spor, oyun, dans, alıştırma ve keşfedici hareketleri kapsar. Hareketler yolu ile elde edilen bu deneyimler kendi başlarına bir amaç değil, büyüme ve gelişmede sürekli ve etkili temel bir araç olarak düşünülmelidir. Zihinsel engelli çocuklarda büyüme ve gelişmeyi etkileyen önemli eğitsel yardımlardan biri de hareket deneyimlerinin kazandırıldığı rekreasyon faaliyetleridir. Bu düşünceden hareketle, bu çalışmada öğretilebilir zihinsel engelli çocukların ruhsal ve sosyal uyumunda sportif rekreasyon faaliyetlerinin etkili olup olmadığını test etmek amaçlanmıştır.

KAPSAM

Bu araştırmanın sınırlılıkları, İstanbul ili Avcılar ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren, Avcılar Eğitim Uygulama Okulu ve İş Eğitim Merkezi'nde eğitim alan 10-16 yaşları arasında öğretilebilir zihinsel engeli olan çocuk katılmıştır. Çalışmanın sonucunu çocukların ailelerinin ve sınıf öğretmenlerinin Hacettepe Ruhsal Uyum Anketi ve

Vineland Sosyal Uyum Skalası'na verecekleri yanıtlar ile sınırlandırılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın örneklemini Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak İstanbul ili Avcılar ilçesinde Avcılar Uygulama Okulu ve İş Eğitim Merkezi'nde özel eğitim alan ve 10-16 yaş aralığında, uygulama grubunu oluşturan 2 bayan 18 erkek ve kontrol grubunu oluşturan 5 bayan 15 erkek toplam 40 öğretilebilir zihinsel engelli çocuktur.

Araştırma "ön test-son test kontrol gruplu deneme modelinde" desenlenmiş, veriler tarama yöntemi ve ölçme araçları kullanılmak suretiyle elde edilmiştir. Çalışmamızda güvenilirliği ve geçerliliği daha önceden sınanmış olan Hacettepe Ruhsal Uyum Ölçeği ve "American Association on Mental Deficiency" Adaptive Behavior Scala, (AAMD) Uyumsal Davranış Skalasının gelişimsel özellikler alt başlıklarından biri olan "Sosyalleşme" alanındaki maddeler kullanılarak çocukların ailelerine ve özel eğitim öğretmenlerine uygulanmış ilk ve son değerlendirmelere ilişkin bilgiler elde edilmiştir.

Uygulama grubuna haftada 2 gün, birer saatlik program uygulanmıştır. Uygulamaların daha etkin olabilmesi için 10 kişilik iki uygulama grubu oluşturulmuş ve iki gruba da aynı program uygulanmıştır. Kontrol grubuna ise hiçbir şey yaptırılmamıştır. Her iki grup da kurumdaki özel eğitimlerine devam etmişlerdir.

Araştırmanın amacı doğrultusunda, Ruhsal

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Temmuz-Ağustos-Eylül 2011 Sayısı Sayı: 1 / Cilt: 1 Spring July- August- September 2011 Volume:01 Issue:01 Jel Kodu: JEL M
www.iibdergisi.com

Uyum Ölçeğinin Nevrotik Sorunlar, Davranış Sorunları ve Diğer Davranış Sorunları alt ölçekleri ile Sosyalleşme Ölçeğinin ön test ve son testlerinin öğrencilerin aileleri ve öğretmenlerine uygulanması sonucu elde edilen 160 veri ilk olarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Verilerin istatistik analizleri SPSS 16.0 istatistik paket programı ile yapılmıştır.

Araştırmanın alt problemlerini test etmek için ANCOVA ve Korelasyon Testleri kullanılmıştır. Ön test, son test kontrol gruplu deneysel desenlerin analizinde farklı istatistik teknikler kullanılmaktadır. Bunlardan sık kullanılanları, bağımlı gruplarda t testi ile bağımsız gruplarda t testi birlikte, karışık ölçümler için iki faktörlü varyans analizi ve ANCOVA'dır. ANCOVA, karışık ölçümler için iki faktörlü varyans analizine oranla daha fazla kullanılmaktadır. Yapılan karşılaştırma çalışmalarında, grupların ön test puanları farklı olsun veya olmasın, ANCOVA ile elde edilen bulgular daha hatasız sonuç vermiştir (28). Bu nedenle bu çalışmada ANCOVA tercih edilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1: Nevrotik Sorunlar Alt Ölçek, Ön Test ve Son Test Uygulamalarının Karşılaştırılması

Cevaplayan Grup	Öğrenci Grubu	Ön test		Son test		t	p
		Ort.	Std. Sapma	Ort.	Std. Sapma		
Aile	Deney	6.5	5.2	5.4	4.3	2.191	.041
	Kontrol	8.2	5.1	8.9	5.2	1.294	.211
Öğretmen	Deney	7.0	5.3	5.2	4.7	3.358	.003
	Kontrol	6.9	3.9	7.1	3.7	1.157	.262

Deney grubunun ailelerine göre nevroitik sorular alt ölçek ön test puan ortalaması 6.5, son test ortalaması ise 5.4'tür. Öğretmene göre ise ön test puan ortalaması 7.0, son test puan ortalaması ise 5.2'dir. Her iki grupta da puan ortalamasında son teste azalma görülmektedir. Ön test ile son test arasındaki bu fark iki grupta da istatistikî olarak anlamlıdır ($p < 0.05$). Kontrol grubunda, aileye göre ön test puan ortalaması 8,2, son test puan ortalaması 8,9, öğretmene göre ise ön test 6,9 son test ise 7,1'dir. Yani hem aileye hem de öğretmene göre puanda artış olmuştur. Puanlar arasındaki fark her iki grupta da istatistikî olarak anlamlı değildir ($p > 0.05$), (Bkz. Tablo 1).

Tablo 2: Nevrotik Sorunlar Alt Ölçek Puanlarının Deney ve Kontrol Grubuna Göre ANCOVA Testi Sonuçları

Cevaplayan Grup	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık Düzeyi
Aile	Grup (Deney Kontrol)	48.307	1	48.307	8.806	.005
	Hata	202.977	37	5.486		
	Toplam	3038.000	40			
Öğretmen	Grup (Deney Kontrol)	41.039	1	41.039	14.279	.001
	Hata	106.340	37	2.874		
	Toplam	2228.000	40			

Aileden alınan cevaplar üzerinde uygulanan ANCOVA testi sonuçlarına göre, deney ve kontrol gruplarının nevroitik sorunlar alt ölçeği ön teste göre düzenlenmiş son test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmaktadır ($F(1-37)=8.806$, $p < 0.01$). Benzer şekilde öğretmenlerden alınan cevaplar üzerinde uygulanan ANCOVA sonuçlarına göre de, deney ve kontrol gru-

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Temmuz-Ağustos-Eylül 2011 Sayısı Sayı: 1 / Cilt: 1 Spring July- August- September2011 Volume:01 Issue:01 Jel Kodu: JEL M
www.iibdergisi.com

plarının nevrotik sorunlar alt ölçeği ön teste göre düzenlenmiş son test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmaktadır. ($F(1-37)=14.279$, $p<0.01$), (Bkz. Tablo 2). Hem aile hem de öğretmen cevaplarından elde edilen bulgulara göre, deney grubu üzerinde uygulanan işlemin, öğrencilerin nevrotik sorunlarında azalma sağladığı söylenebilir.

Tablo 3: Davranış Sorunları Alt Ölçek Puanlarının Deney ve Kontrol Grubuna Göre ANCOVA Testi Sonuçları

Cevaplayan Grup	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık Düzeyi
Aile	Öntest (Reg.)	678.864	1	678.864	183.496	.000
	Grup (Deney Kontrol)	60.816	1	60.816	16.438	.000
	Hata	136.886	37	3.700		
	Toplam	3511.000	40			
Öğretmen	Öntest (Reg.)	699.361	1	699.361	212.732	.000
	Grup (Deney Kontrol)	57.857	1	57.857	17.599	.000
	Hata	121.639	37	3.288		
	Toplam	2446.000	40			

Aileden alınan cevaplar üzerinde uygulanan ANCOVA sonuçlarına göre, deney ve kontrol gruplarının davranış sorunları alt ölçeği ön teste göre düzenlenmiş son test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmaktadır ($F(1-37)=16.438$, $p<0.01$). Benzer şekilde öğretmenlerden alınan cevaplar üzerinde uygulanan ANCOVA sonuçlarına göre de, deney ve kontrol gruplarının davranış sorunları alt ölçek ön teste göre düzenlenmiş son test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmaktadır ($F(1-37)=17.599$, $p<0.01$), (Bkz. Tablo 3). Hem aile hem de öğretmen cevaplarından elde edilen bulgulara göre, deney grubu üzerinde uygulanan işlemin, öğrencilerin davranış sorunlarında azalma sağladığı söylenebilir.

Tablo 4: Davranış Sorunları Alt Ölçeği, Ön Test ve Son Test Uygulamalarının Karşılaştırılması

Cevaplayan Grup	Öğrenci Grubu	Ön test		Son test		t	p
		Ortalama	Std. Sapma	Ortalama	Std. Sapma		
Aile	Deney	8.5	4.8	6.6	3.7	3.709	.001
	Kontrol	9.1	5.7	9.6	5.4	1.057	.304
Öğretmen	Deney	7.1	4.5	5.0	4.7	3.872	.001
	Kontrol	7.2	4.6	7.5	4.6	1.674	.110

Deney grubunun, ailelere göre davranış sorunları alt ölçek ön test puan ortalaması 8.5, son test ortalaması ise 6.6'dır. Öğretmene göre ise ön test puan ortalaması 7.1, son test puan ortalaması 5.0'dır. Her iki grupta da puan ortalamasında son teste azalma görülmektedir. Ön test ile son test arasındaki bu fark iki grupta da istatistikî olarak anlamlıdır ($p<0.05$). Kontrol grubunda, aileye göre ön test puan ortalaması 9.1, son test puan ortalaması 9.6, öğretmene göre ise ön test 7.2, son test ise 7.5'dir. Yani hem aileye hem de öğretmene göre puanda artış olmuştur. Puanlar arasındaki fark her iki grupta da istatistikî olarak anlamlı değildir ($p>0.05$) (Bkz. Tablo 4).

Tablo 5. Diğer davranış sorunları alt ölçek, ön test ve son test uygulamalarının karşılaştırılması

Cevaplayan Grup	Öğrenci Grubu	Ön test		Son test		t	p
		Ort.	Std. Sapma	Ort.	Std. Sapma		
Aile	Deney	2.2	2.4	2.2	2.5	0.000	1.000
	Kontrol	3.8	2.4	3.6	1.7	.547	.591
Öğretmen	Deney	2.0	2.4	2.3	3.4	.674	.509
	Kontrol	3.6	2.4	2.2	1.7	1.001	.301

Tablo 5'ye göre deney grubunun, ailelere göre diğer davranış sorunları alt ölçek ön test puan ortalaması 2.2, son test ortalaması yine 2.2'dir. Öğretmene göre ise ön test

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Temmuz-Ağustos-Eylül 2011 Sayısı Sayı: 1 / Cilt: 1 Spring July- August- September2011 Volume:01 Issue:01 Jel Kodu: JEL M
www.iibdergisi.com

puan ortalaması 2.0, son test puan ortalaması ise 2.3'tür. Aileye göre ön test ve son test aynı iken, öğretmene göre ise iki uygulama arasında küçük bir fark bulunmaktadır. Ön test ile son test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$). Kontrol grubunda, aileye göre ön test puan ortalaması 3.8, son test puan ortalaması 3.6, öğretmene göre ise ön test puan ortalaması 3.6, son test puan ortalaması ise 2.2'dir. Yani hem aileye hem de öğretmene göre puanda düşme olmuştur. Puanlar arasındaki fark her iki grupta da istatistikî olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 6. Diğer Davranış Sorunları Alt Ölçek Puanlarının Deney ve Kontrol Grubuna Göre ANCOVA Testi Sonuçları

Cevaplayan Grup	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık Düzeyi
Aile	Öntest (Reg.)	678.864	1	678.864	183.496	.000
	Grup (Deney Kontrol)	60.816	1	60.816	16.438	.000
	Hata	136.886	37	3.700		
	Toplam	3511.000	40			
Öğretmen	Öntest (Reg.)	699.361	1	699.361	212.732	.000
	Grup (Deney Kontrol)	57.857	1	57.857	17.599	.000
	Hata	121.639	37	3.288		
	Toplam	2446.000	40			

Aileden alınan cevaplar üzerinde uygulanan ANCOVA sonuçlarına göre, deney ve kontrol gruplarının diğer davranış sorunları alt ölçeği ön teste göre düzenlenmiş son test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamaktadır ($F(1-37)=0.019$, $p>0.01$). Benzer şekilde öğretmenlerden alınan cevaplar üzerinde uygulanan ANCOVA sonuçlarına göre de, deney ve kontrol gruplarının diğer davranış sorunları alt ölçeği ön teste göre düzenlen-

miş son test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamaktadır ($F(1-37)=0.452$, $p>0.01$), (Bkz. Tablo 3). Hem aile hem de öğretmen cevaplarından elde edilen bulgulara göre, deney grubu üzerinde uygulanan işlemin, öğrencilerin diğer davranış sorunları üzerinde etkili olmadığı söylenebilir.

Tablo 7. Sosyalleşme Ölçeği, Ön Test ve Son Test Uygulamalarının Karşılaştırılması

Cevaplayan Grup	Öğrenci Grubu	Ön test		Son test		t	p
		Ort.	Std. Sapma	Ort.	Std. Sapma		
Aile	Deney	16.1	2.7	17.4	2.4	2.292	.033
	Kontrol	15.5	2.7	15.6	2.7	1.000	.330
Öğretmen	Deney	15.3	3.2	17.8	2.6	6.571	.000
	Kontrol	16.4	3.2	15.6	3.3	2.203	.040

Deney grubunun, ailelere göre sosyalleşme ölçeği ön test puan ortalaması 16.1, son test ortalaması ise 17.4'tür. Öğretmene göre ise ön test puan ortalaması 15.3, son test puan ortalaması 17.8'dir. Aileye ve öğretmene göre deney grubunun son test puanlarında artış olmuştur. Son testlerde gözlenen bu artış istatistikî olarak anlamlıdır ($p<0.05$). Kontrol grubunda, aileye göre ön test puan ortalaması 15.5, son test puan ortalaması 15.6, öğretmene göre ise ön test 16.4 son test ise 15.6'dır. Aileye göre ön test ile son test benzer iken ($p>0.05$), öğretmene göre son testte puan düşmüştür ($p<0.05$), (Bkz. Tablo 7).

Tablo 8: Sosyalleşme Ölçeği Puanlarının Deney ve Kontrol Grubuna Göre ANCOVA Testi Sonuçları

Cevaplayan Grup	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık Düzeyi
Aile	Öntest (Reg.)	142.699	1	142.699	50.380	.000
	Grup (Deney Kontrol)	18.442	1	18.442	6.511	.015
	Hata	104.801	37	2.832		
	Toplam	11104.000	40			
Cevaplayan Grup	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık Düzeyi
Öğretmen	Öntest (Reg.)	244.484	1	244.484	94.557	.000
	Grup (Deney Kontrol)	94.776	1	94.776	36.656	.000
	Hata	95.666	37	2.856		
	Toplam	11513.000	40			

Aileden alınan cevaplar üzerinde uygulanan ANCOVA sonuçlarına göre, deney ve kontrol gruplarının sosyalleşme ölçeği ön teste göre düzenlenmiş son test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmaktadır ($F(1-37)=6.511$, $p<0.01$). Benzer şekilde öğretmenlerden alınan cevaplar üzerinde uygulanan ANCOVA sonuçlarına göre de, deney ve kontrol gruplarının sosyalleşme ölçeği ön teste göre düzenlenmiş son test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmaktadır ($F(1-37)=36.656$, $p<0.01$). Hem aile hem de öğretmen cevaplarından elde edilen bulgulara göre, deney grubu üzerinde uygulanan işlemin, öğrencilerin sosyalleşmeleri üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu yani sosyalleşmeyi artırdığı söylenebilir.

SONUÇ

Aileye göre uygulanan ANCOVA testi sonuçlarına göre, deney ve kontrol gruplarının "nevrotik sorunlar" alt ölçeği ön teste göre düzeltilmiş son test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmaktadır ($F(1-37)=8.806$, $p<0.01$). Benzer şekilde

öğretmenlerden alınan cevaplar üzerinde uygulanan ANCOVA sonuçlarına göre de, deney ve kontrol gruplarının nevrotik sorunlar alt ölçeği ön teste göre düzeltilmiş son test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmaktadır ($F(1-37)=14.279$, $p<0.01$), Hem aile hem de öğretmen cevaplarından elde edilen bulgulara göre, deney grubu üzerinde uygulanan işlemin, öğrencilerin nevrotik sorunlarında azalma sağladığı söylenebilir.

Aileye göre düzenlenen ANCOVA sonuçlarına göre, deney ve kontrol gruplarının "davranış sorunları" alt ölçeği ön teste göre düzenlenmiş son test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmaktadır ($F(1-37)=16.438$, $p<0.01$). Benzer şekilde öğretmenlerden alınan cevaplar üzerinde uygulanan ANCOVA sonuçlarına göre de, deney ve kontrol gruplarının davranış sorunları alt ölçek ön teste göre düzeltilmiş son test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmaktadır ($F(1-37)=17.599$, $p<0.01$), Hem aile hem de öğretmen cevaplarından elde edilen bulgulara göre, deney grubu üzerinde uygulanan sportif rekreasyon faaliyetleri, öğrencilerin davranış sorunlarında azalma sağladığı söylenebilir.

Aileye göre uygulanan ANCOVA sonuçlarına göre, deney ve kontrol gruplarının "diğer davranış sorunları" alt ölçeği ön teste göre düzenlenmiş son test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamaktadır ($F(1-37)=0.019$, $p>0.01$). Benzer şekilde öğretmenlerden alınan cevaplar üzerinde uygulanan ANCOVA sonuçlarına göre de, deney ve kontrol gruplarının diğer davranış sorunları alt ölçeği ön teste göre düzenlenmiş son test puan

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Temmuz-Ağustos-Eylül 2011 Sayısı Sayı: 1 / Cilt: 1 Spring July- August- September2011 Volume:01 Issue:01 Jel Kodu: JEL M
www.iibdergisi.com

ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. ($F(1-37)=0.452, p>0.01$), Hem aile hem de öğretmen cevaplarından elde edilen bulgulara göre, deney grubu üzerinde uygulanan sportif rekreasyon faaliyetleri öğrencilerin diğer davranış sorunları üzerinde etkili olmadığı söylenebilir.

Aileye göre uygulanan ANCOVA sonuçlarına göre, deney ve kontrol gruplarının "sosyalleşme ölçeği" ön teste göre düzenlenmiş son test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmaktadır ($F(1-37)=6.511, p<0.01$). Benzer şekilde öğretmenlerden alınan cevaplar üzerinde uygulanan ANCOVA sonuçlarına göre de, deney ve kontrol gruplarının sosyalleşme ölçeği ön teste göre düzenlenmiş son test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmaktadır ($F(1-37)=36.656, p<0.01$). Hem aile hem de öğretmen cevaplarından elde edilen bulgulara göre, deney grubu üzerinde uygulanan sportif rekreasyon faaliyetleri, öğrencilerin sosyalleşmeleri üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu yani sosyalleşmeyi artırdığı söylenebilir.

Ruhsal uyum alt boyutlarından, nevrotik sorunlarının (Sıkılganlık çekingenlik ve güvensizlik, korkaklık ve ürkeklik, bencilik ve paylaşmama, kendi başına bir şey yapamama, gece korkmak ve yalnız yatamama, kaygılı ve kuruntulu olma, arkadaşsız olma ve yalnız oynama, okula isteksiz gitme, durgun ve içine kapalı olma, neşesiz ve mutsuz olma, dikkatsizlik) ön teste göre anlamlı şekilde azaldığı görülmüştür. Bu bulgular İlhan (2007)'de yaptığı çalışma sonuçlarıyla benzerdir (İlhan 2007). Diğer bir alt boyut olan davranış sorunlarının (hareketlilik ve

yerinde duramama, sinirlilik ve çabuk kızma, kıskançlık, inatçılık ve söz dinlememe, yalan söyleme, kendine ait olmayan şeyleri izinsiz alma, yaşlıları ile geçinememe, cezadan etkilenmeme ve uslanmama, kavgacı ve saldırgan olma, kırıcı ve zararlı olma, sorumsuzluk ve kendi işini yapamama, gereksiz titizliğe sahip olmak) deney grubu üzerinde ön teste göre azalarak farklılaştığı belirlenmiştir. Bu bulgular İlhan (2007)'in yaptığı çalışma sonuçlarıyla benzerdir.

Ruhsal uyumun son alt boyutu olan diğer davranış sorunları (kekemelik, tik, tırnak yeme, parmak emme, kaka kaçırma, yatağa işeme, okul başarısızlığı) deney grubu ön test ve son teste anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Bu bulgular İlhan (2007)'in yaptığı çalışma sonuçlarıyla benzerdir.

Gelinen noktada nevrotik sorunlarda ve davranış sorunlarında, uygulama grubuyla, kontrol grubu arasında oluşan ve uygulama grubunun lehine olan farkın, 12 hafta boyunca uygulanan sportif rekreasyon programından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırma sonucumuzda deney grubunda yer alan ve düzenli sportif rekreasyon etkinliklerine katılan öğretilebilir zihinsel engeli olan çocukların ruhsal uyum ölçeği alt boyutlarından nevrotik ve davranış sorunlarında ön test ve son test arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Ayrıca bu farkın kontrol grubuna göre de azalan bir fark olduğu, diğer davranış sorunları boyutunda ise bir fark oluşmadığı belirlenmiştir. Sosyalleşmelerinde ise pozitif bir gelişme olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Temmuz-Ağustos-Eylül 2011 Sayısı Sayı: 1 / Cilt: 1 Spring July- August- September 2011 Volume:01 Issue:01 Jel Kodu: JEL M
www.iibdergisi.com

KAYNAKÇA

PATRİ, PL., (1990). Adapted Physical Education and Sport. Human Kinetics Books, Champ, Illinois.

KOLDAŞ, H., İNAL. S., (2004). Effects of Sports on The Reaction Time of The Children With Down's Syndrom. 7th International Congress of Sports Medicine Association of Greece 29 April/2 May, Drama, Greece.

ARNHEİM, D.D., (1973). Principles and Methods of Adapted Physical Education. 2th ed. CV. Mosby Company, pp.250-267, Saint Louis.

ALPMAN, C., (2001). Eğitimin Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyu Gelişimi, Can Reklamevi Basın Yayın Ofset Matbaacılık, Ankara.

KINALI, G., (2003). Zihin Engellilerde Beden - Resim - Müzik Eğitimi. Farklı Gelişen Çocuklar. (Ed:A. Kulaksızoğlu), Epsilon Yayınları, İstanbul.

BRUİNİNKES, R.H., CHVAT, M., (1990). Research on The Motorproficiency of Persons With Mental Retardation. Psychomotor Therapy and Adapted Physical Activity. Ed: Coppenolle Hv, Simons J. In Beter Movement Proceeding of The 2nd International Symposium, pp. 43-69, Belgium.

DOĞAN, S., KELLEÇİ, M.,

SABANCIOĞULLARI, S., AYDIN, D., (2008). Bir İlköğretim Okulunda Öğrenim Gören Çocuklarda Ruhsal Uyum Sorunları. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, s.47: 7 (1), Ankara.

YETİM, A., (2000). Sosyoloji ve Spor. Topkar Matbaacılık, Trabzon.

KRAUS, R., (1971). Recreation And Leisure in Modern Society. Appleton-Century-Crofts, Educational Division. Meredity Corporation, p. 277, New York.

ERSOY, Ö., AVCI, N., (2000). Özel Gereksinimi Olan Çocuklar ve Eğitimleri. Özel Eğitim. Ya-Pa Yayınları, s. 158, İstanbul.

DOĞAN, S., KELLEÇİ, M., SABANCIOĞULLARI, S., AYDIN, D., (2008). Bir İlköğretim Okulunda Öğrenim Gören Çocuklarda Ruhsal Uyum Sorunları. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, s.47: 7 (1), Ankara.

BAŞAL, H., (1999). Gelişim ve Psikoloji. Morpa Kültür Yayınları, ss.12-19, İstanbul.

BRUİNİNKES, R.H., CHVAT, M., (1990). Research on The Motorproficiency of Persons With Mental Retardation. Psychomotor Therapy and Adapted Physical Activity. Ed: Coppenolle Hv, Simons J. In Beter Movement Proceeding of The 2nd International Symposium, pp. 43-69, Belgium.

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Temmuz-Ağustos-Eylül 2011 Sayısı Sayı: 1 / Cilt: 1 Spring July- August- September2011 Volume:01 Issue:01 Jel Kodu: JEL M
www.iibdergisi.com

İLHAN, EL., (2007). Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocuklarda Beden Eğitimi ve Spor Aktivitelerinin Ruhsal Uyum Düzeylerine Etkisi. Doktora Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi, Danışman: Prof. Dr. A. Azmi Yetim, Ankara.

MORRIS, L., SCHULZ, L., (1989). Creative Play Activities For Childeren with Disabilities. USA.

YAVUZER, H., (2007). Çocuk Psikolojisi, Remzi Kitapevi, s.243, İstanbul.

